

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Sž/6/2014
Identifikačné číslo spisu:	7013200841
Dátum vydania rozhodnutia:	16.04.2014
Meno a priezvisko:	JUDr. Elena Kováčová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2014:7013200841.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: Centrum ekologických informácií, Suché Mýto 19, Bratislava, právne zastúpený: Bardač, s.r.o., advokátska kancelária, Búdková 4, Bratislava, proti žalovanému: Starosta obce Kráľovce, so sídlom Kráľovce č. 196 o preskúmanie zákonnosti fiktívneho rozhodnutia žalovaného, konajúc o odvolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 6S/161/2013-66 zo dňa 21. novembra 2013 v časti výroku o trovách konania, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 6S/161/2013-66 zo dňa 21. novembra 2013 v časti výroku o trovách konania p o t v r d z u j e.

Žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

I.

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Košiciach podľa § 250j ods. 2 písm. d/ Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len O.s.p.) zrušil fiktívne rozhodnutie žalovaného, ako aj prvostupňové fiktívne rozhodnutie Obecného úradu v Kráľovciach z dôvodu, že fiktívne rozhodnutie nespĺňa náležitosti riadne odôvodneného rozhodnutia v zmysle § 47 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len správny poriadok) a žalobcovi právo na náhradu trov konania nepriznal.

Krajský súd vo vzťahu k napadnutému výroku o náhrade trov konania s poukazom na § 250k ods. 1 veta tretia O.s.p. dôvodil, že v tomto ustanovení v konaniach vedených na základe žalôb podľa druhej hlavy piatej časti O.s.p. je pre náhradu trov konania uvedená výnimka zo zákonnej zásady zodpovednosti účastníkov za výsledok konania, ktorá spočíva v možnosti súdu nepriznať, či znížiť náhradu trov konania žalobcovi, ktorý v konaní mal úspech celkom alebo sčasti. Prvostupňový súd pri rozhodovaní o trovách konania vzal do úvahy to, že žalobcom požadované informácie sú voľne dostupné na webových sídlach inštitúcií, ktoré podľa všeobecne známych skutočností disponujú týmito informáciami.

Na webovom sídle Slovenského štatistického úradu sú k dispozícii nielen údaje o počte obyvateľov obce a o rozlohe Obce Kráľovce, ale aj ďalšie geografické a demografické údaje. Údaje o mokradiach chránených Ramsarským dohovorom sú k dispozícii na webovom sídle Slovenskej agentúry životného prostredia ako odbornej organizácie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. Na tomto webovom sídle sa nachádza zoznam 14 mokradí zaradených do svetového zoznamu mokradí medzinárodného významu, ďalej je tam uvedená plocha mokradí a v ktorých okresoch sa jednotlivé mokrade nachádzajú. Údaje o chránených územiach Slovenskej republiky sú k dispozícii na webovom sídle Štátnej ochrany prírody SR (www.sopsr.sk). Na webovom sídle štátnej ochrany prírody SR je prehľad vyhlásených chránených vtáčích území, ktoré sú vyhlasované vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR v Zbierke zákonov ako všeobecne záväznými právnymi predpismi. Žalobca tak mal k dispozícii aj jednoduchší spôsob, ako získať požadované informácie.

II.

Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca voči výroku o trovách konania odvolanie a navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky zmenil prvostupňový rozsudok v časti výroku o trovách konania a priznal žalobcovi náhradu trov konania v celkovej výške 350,98 €. Uviedol, že nepriznaním účelne vynaložených trov konania dochádza v podstate k popretiu úspechu sťažovateľa v súdnom konaní (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, ďalej len ústavný súd, sp.zn. IV. ÚS 24/2010 zo dňa 08.04.2010). Žalobca, ako úspešný účastník súdneho konania očakával, že mu bude priznaná náhrada trov konania, a keďže krajský súd rozhodol inak, mal mu podľa jeho názoru umožniť vyjadriť sa k otázke splnenia podmienok pre priznanie trov konania. Pritom poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len najvyšší súd) sp.zn. 3 M Cdo 18/2010 zo dňa 17.02.2011, sp.zn. 3 Cdo 236/2010 zo dňa 14.04.2011, sp.zn. 7 Cdo 42/2010 zo dňa 17.10.2011. Týmto postupom krajský súd podľa názoru žalobcu zaťažil konanie vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo výroku o trovách konania (§ 205 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

Podľa názoru žalobcu, v danom prípade nie sú splnené žiadne dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by odôvodňovali nepriznanie žalobcovi nárok na náhradu trov konania. Súd prvého stupňa spája okolnosti daného prípadu s jednoduchším spôsobom získania požadovaných informácií, žalobca však potreboval autentickú informáciu, preto požiadal o informácie priamo povinnú osobu, ktorej sa požadovaná informácia týka a ktorou disponuje. Tiež uviedol, že nie všetky informácie, ktoré požadoval, boli ku dňu podania žiadosti zverejnené na označených internetových stránkach, ako to uviedol prvostupňový súd.

1.2.1 Absencia dôvodov hodných osobitného zreteľa

Podľa § 250k ods. 1 O.s.p., „ak mal žalobca úspech celkom ako šťastí, súd mu proti žalovanému prizná právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu trov konania. Môže tiež rozhodnúť, že sa náhrada trov celkom alebo šťastí neprizná, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa“. Podľa žalobcu v danom prípade nie sú splnené žiadne dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by odôvodňovali nepriznanie žalobcovi nárok na náhradu trov konania a to hneď z niekoľkých dôvodov.

Po prvé, krajský súd vyčíta žalobcovi, že mal možnosť získať požadované informácie ďaleko jednoduchším spôsobom, než ktorým postupoval, pričom odkazuje na viaceré webové stránky, okrem iného aj na webovú stránku Štatistického úradu Slovenskej republiky. Žalobca oslovil svojou žiadosťou žalovaného priamo práve preto, že potreboval autentickú informáciu poskytnutú štatutárnym orgánom alebo poverenou osobou, t. j. priamo od povinnej osoby, ktorej sa týka a disponuje ňou.

? Inými slovami, žalobcovi pre jeho účely nepostačovalo si požadované informácie nájsť „niekde“ na internete (krajský súd však prakticky tvrdí, že mu to stačiť malo). Žalobcovi tiež z napadnutého rozsudku nie je známe, v ktorej fáze správneho a/alebo súdneho konania mal preukazovať svoju snahu získať informácie „inak“. Žalobca však ale ani nemal takú povinnosť, pretože § 3 ods. 3 zákona č. 211/2000 Z. z. zakotvuje imperatív, vylučujúci možnosť skúmať právny alebo iný dôvod, či záujem, pre ktorý sa informácia požaduje (potvrďuje to aj Súdny dvor v rozsudku zo 14. februára 2012, FLACHGLAS TORGAU GMBH, vec C-204/09, bod 31). Podľa najvyššieho súdu „za dôvod hodný osobitného zreteľa v zmysle citovaného ustanovenia O.s.p. nemožno považovať takú skutočnosť, ktorá

vo svojej podstate znamená porušenie zákona, ... Takýto výklad by bol arbitrárny, lebo zásadne popiera účel a význam tohto ustanovenia“ (rozhodnutie z 9. novembra 2010, sp. zn. 3 Sžf/12/2010). Teda, to, čo zákon a rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu výslovne zakazuje a žiadate!“ nie je povinný v žiadnom štádiu správneho a súdneho konania preukazovať, presne to krajský súd považoval za dôležité pre nepriznanie náhrady trov konania. Žalobcovi však nie je zrejmé, ako mohol preukázať niečo, o čo nemohol akokoľvek predpokladať, že bude musieť preukazovať.

? Okrem toho žalobca nemohol ku dňu podanej žiadosti, t. j. k 21. februáru 2013, získať všetky informácie z webových stránok, ktoré uvádza vo svojom odôvodnení krajský súd, nakoľko priamo z webovej stránky Štatistického úradu zreteľne vyplýva, že napr. údaje o počte obyvateľov Slovenskej republiky k 31. decembru 2012 zverejnil Štatistický úrad až 7. marca 2013 (dostupný na webovej adrese <.). Z vlastností PDF dokumentu s počtom obyvateľov jednotlivých obcí v Slovenskej republike, dostupného na uvedenej webovej stránke tiež vyplýva, že tento dokument bol vytvorený až 17. apríla 2013. Právny názor krajského súdu o tom, že žalobca mohol získať informácie z voľne dostupných stránok sa teda nezakladá na pravde a ani nemá oporu v súdnom, ani administratívnom spise. Inak povedané, je zrejmé, že nie všetky požadované informácie boli zverejnené na webových stránkach tak, ako to tvrdí krajský súd

? Pokiaľ mal krajský súd až natoľko na zreteli, aby sa žalobca skutočne dostal k požadovaným informáciám inak než podaním žaloby a radšej riskoval zmeškanie lehoty podľa § 250b ods. 1 O.s.p., je otázne prečo krajský súd nepoužil postup podľa § 250j ods. 6 O.s.p., čím stav objektívnej neistoty žalobcu mohol jednoducho odstrániť (žalobca sám nemôže tento postup využiť, pretože využiteľnosť tohto ustanovenia závisí od vyjadrenia žalovaného). Namiesto toho krajský súd vyčíta žalobcovi niečo, čo žalobca nemohol ovplyvniť, hoci to bol práve krajský súd, ktorý mohol prispieť k urýchleniu konečného sprístupnenia informácií postupom podľa § 250j ods. 6 O.s.p., no uvedené pričítava krajský súd pri nepriznaní trov konania práve žalobcovi.

? Po druhé, krajský súd dodáva, že žalobca v roku 2013 podal na Krajskom súde v Košiciach celkom 81 žalôb, ktorými sa dožaduje preskúmania zákonnosti fiktívnych rozhodnutí. Žalobca sa obrátil na krajský súd so správnou žalobou iba v prípade, že povinná osoba požadované informácie nesprístupnila a zákonom predpísaným spôsobom nijako nereagovala. Pokiaľ však má byť oným dôvodom hodného osobitného zreteľa to, že žalovaný podal niekoľko desiatok žiadostí súčasne, treba uviesť, že išlo o oprávnený výkon práva, ktorým realizoval žalobca svoj predmet činnosti. Žalobca nemohol podávať svoje žiadosti s časovým odstupom, aby učinil zadosť predstavám o vhodnosti tohto postupu, ktoré sa sformulujú až v napadnutom rozsudku.

? Po tretie, krajský súd uvádza v napadnutom rozsudku, že časť informácií požadované žalobcom sú obsiahnuté vo výnose Ministerstva životného prostredia SR č. 3/2004-5.1 a podľa názoru krajského súdu sú teda všeobecne známe. S týmto záverom nemožno súhlasiť. Predovšetkým, z pôsobnosti zákona č. 211/2000 Z. z. nie sú vyňaté informácie vyplývajúce zo všeobecne záväzných právnych predpisov, ak nimi povinné osoby disponujú. Inak povedané, povinná osoba (v tomto prípade žalovaný) môže odmietnuť prístup k informáciám len z dôvodu podľa § 8 až § 12 zákona č. 211/2000 Z. z. alebo preto, že požadovanou informáciou nedisponuje, nie na základe iného, zákonom nepredpokladaného dôvodu. Uvedené teda nijako neospravedľuje žalovaného, keďže v správnom konaní nevydal riadne rozhodnutie, čo vyústilo do vydania fiktívnych rozhodnutí. Správnosť záverov žalobcu potvrdzuje aj zákon č. 211/2000 Z. z. v inom ustanovení. Napríklad podľa § 5 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. sa povinne sprístupňuje „(a) spôsob zriadenia povinnej osoby, jej právomoci a kompetencie ... , (b) ... informácie o tom, kde možno podať žiadosť, návrh, podnet, sťažnosť alebo iné podanie, (c) miesto, lehota a spôsob podania opravného prostriedku a možnosti súdneho preskúmania rozhodnutia povinnej osoby vrátane výslovného uvedenia požiadaviek, ktoré musia byť splnené, (d) postup, ktorý musí povinná osoba dodržiavať pri vybavovaní všetkých žiadostí, návrhov a iných podaní, vrátane príslušných lehôt, ktoré je nutné dodržať, (e) prehľad predpisov ... podľá ktorých povinná osoba koná a rozhoduje alebo ktoré upravujú práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb vo vzťahu k povinnej osobe, (f) sadzobník správnych poplatkov, ktoré povinná osoba vyberá za správne úkony ... u. V skratke, v citovanom ustanovení ukladá zákon č 211/2000 Z. z povinné zverejňovanie, ktoré sú súčasťou všeobecne záväzných právnych predpisov Ak by bola právna úvaha krajského súdu správna, je otázne, prečo takéto ustanovenie zákonodarca zaviedol, ak podľa krajského súdu netreba sprístupňovať a zverejňovať všetko to, čo je v právnych predpisoch. V skratke, žalobca je toho názoru,

že dôvody, ktorými krajský súd odôvodňuje nepriznanie nároku na náhradu trov konania sú v skutočnosti dôvodmi pre priznanie minimálne čiastočnej náhrady trov konania, ak nie priamo náhrady trov konania v plnej výške. V žiadnom prípade nejde teda o dôvody hodné osobitného zreteľa, pretože naopak, v predmetnej veci nejde o okolnosti, ktoré by boli niečím natoľko výnimočné, aby odôvodňovali nepriznanie nároku na náhradu trov konania.

? 1.2.2 Rozpor s právom EÚ a nepriznanie nepriameho účinku

Podľa Súdneho dvora EÚ "uplatňujúc vnútroštátne právo, vnútroštátny súd, ktorý má podať jeho výklad, musí ho v čo v najväčšej možnej miere vykladať v zmysle znenia a účelu tejto smernice, aby bol dosiahnutý výsledok, ku ktorému táto smernica smeruje, a prispôbiť sa tak článku 288 tretiemu odseku ZFEÚ. Požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie vyplýva zo systému Zmluvy, ktorá tým umožňuje vnútroštátnemu súdu, aby v rámci svojich právomocí zabezpečil plnú účinnosť práva Únie pri rozhodovaní o spore" (rozsudok z 19.1.2010, SEDA KUCUKDEVECI, vec (-555/07, bod 48).

? Podľa čl. 9 Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Ú. v. ES L 124/4, 17. mája 2005) (ďalej len „Aarhuský dohovor“), uzatvoreného v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady 2005/370/E5 zo 17. februára 2005 (Ú. v. EÚ L 124, s. 1): "každý, kto sa domnieva, že jeho žiadosť informácie na základe článku 4 zostala nepovšimnutá, ... alebo sa s ňou nenaložilo tak, ako sa malo v súlade s ustanoveniami uvedeného článku, mal prístup k procesu preskúmania pred súdom alebo iným nezávislým a nestranným orgánom ustanoveným zákonom. V tých prípadoch, keď strana umožní takéto opravné prostriedky pred súdom, zabezpečí, aby táto osoba mala tiež prístup k rýchlemu konaniu stanovenému zákonom, a to zdarma či za nízky poplatok, k novému prejednaniu orgánu verejnej moci alebo preskúmaniu iným nezávislým a nestranným orgánom, iným ako súd. ..." (ods. 1). „Naviac, bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia odseku 1, postupy uvedené v odsekoch 1, 2 a 3 zabezpečia zodpovedajúcu a účinnú nápravu vrátane prikázaných úľav, ak sú vhodné, a musia byť primerané, spravodlivé, včasné a nie nedostupne drahé ..." (ods. 4). „5 cieľom posilniť účinnosť ustanovení tohto článku každá strana "" zväzi vytvorenie vhodných podporných mechanizmov s cieľom odstrániť alebo znížiť finančné a iné bariéry v prístupe k spravodlivosti“ (ods. 5). Takmer rovnakú úpravu obsahuje aj čl. 6 smernice 2003/4. Podľa čl. 3 ods. 8 prvá veta Aarhuského dohovoru „každá strana zabezpečí aby osoby, ktoré uplatňujú svoje práva v súlade s ustanoveniami tohto dohovoru, neboli za to trestané, pokutované, prenasledované alebo akýmkoľvek spôsobom obťažované“.

? V skratke, z uvedeného je zjavné, že právo Európskej únie (tak Aarhuský dohovor, ako aj smernica 2003/4) výrazne a opakovane na rôznych miestach právnej úpravy z hľadiska svojho účelu a cieľa akcentuje tú skutočnosť, že žiadateľom o informácie o životnom prostredí sa nesmú na úrovni legislatívy a aplikácie práva vytvárať bariéry v prístupe k spravodlivosti, ktoré budú v konečnom dôsledku znemožňovať reálny a efektívny prístup k spravodlivosti, t. j. k súdnemu prieskumu nezákonných rozhodnutí na úseku práva na prístup k informáciám. Súdny dvor existenciu týchto východísk vo svojej rozhodovacej činnosti jasne potvrdzuje. Podľa Súdneho dvora EÚ „nedostupne drahá povaha sa teda musí posudzovať globálne vzhľadom na všetky trovy konania, ktoré znáša dotknutý účastník konania" (rozsudok z 11.4.2013, DAVID EDWARDS a LILIAN PALLIKAROPOULOS, (-260/11, bod 28).

"Požiadavka "nie nedostupne drahých" trov konania vyplýva v oblasti životného prostredia z dodržiavania práva na účinný prostriedok nápravy zakotveného v článku 47 Charty základných práv Európskej únie, ako aj zo zásady efektivity, podľa ktorej procesné podmienky žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie" (cit. rozsudok z 11.4.2013, bod 33; tiež rozsudok z 8. marca 2011, LESOCHRAŇARSKÉ ZOSKUPENIE VLK, (-240/09, bod 48).

?V danom prípade sa uvedené znemožnenie, resp. nadmerné sťaženie prejavuje v tom, že žalobca síce mohol a môže podať žalobu proti správemu rozhodnutiu žalovaného, no svojvoľný výklad § 250k ods. 1 tretia veta O.s.p. zo strany krajského súdu v konečnom dôsledku prakticky znemožňuje a nadmerne sťažuje prístup k súdu. Dôvodom je, že vzhľadom na obligatórne zastúpenie advokátom (§ 250a O.s.p.) a so zreteľom na nemožnosť žalobcu ako právnickej osoby požiadať o ustanovenie bezplatného zástupcu

z radov advokátov [§ 30 asp v spojení s § 4 ods. 1 písm. f) zákona č. 327/2005 Z. z.] je žalobca odkázaný na využitie komerčných služieb advokátov, ktorí nemajú povinnosť, len možnosť poskytnúť právnu službu bezodplatne (§ 24 ods. 4 zákona č. 586/2003 Z. z.). Podľa argumentácie krajského súdu si teda žalobca síce takpovediac "môže žalobu podať", ale bude to práve a len žalobca, ktorý bude znášať náklady s tým spojené (náklady na právne zastúpenie), ktoré mu ako úspešnému účastníkovi v dôsledku výkladu krajského súdu nikdy nebudú neúspešným žalovaným nahradené. Čiže, je to len a len žalovaný, ktorý zo svojho protiprávneho konania profituje (v napadnutom rozsudku mu krajský súd napríklad ani neuložil povinnosť zaplatiť súdny poplatok 70 EUR podľa § 2 ods. 2 prvá veta zákona SNR č. 71/1992 Zb.), pričom úspešný žalobca musí znášať svoje náklady na obligatórne zastúpenie bez akejkoľvek vízie náhrady čo i len časti nákladov na toto zastúpenie. Pritom súdne konanie je pre žalobcu jediná možnosť ako sa domôcť nápravy protiprávneho stavu (súdne zrušenie právoplatného správneho rozhodnutia je pritom jediná možnosť pre uplatnenie nároku na náhradu škody podľa § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.).

? Týmto dochádza k značnému sťažovaniu prístupu žalobcu k súdu, k zásadnému odradzovaniu od možnosti využiť súdnu ochranu a tým jednoznačne k vzniku istej formy penalizácie žalobcu, hoci ten sa nedopustil žiadneho protiprávneho konania a vo veci samej bol úspešný („nepriznaním účelne vynaložených trov konania dochádza v podstate k popretiu úspechu sťažovateľa v súdnom konaní“ - nález ústavného sudu z 8.4.2010, sp. zn. IV ÚS 24/2010-39) To, že žalobca mohol žalobu podať a zdanlivo tým mal prístup k súdu samo osebe nie je relevantné, pretože prístup a celkové obmedzenia treba posudzovať komplexne s ohľadom na všetky okolnosti i okolnosť, že dotknutá osoba nebola v praxi odradená od svojho postupu, sama osebe nestačí na usúdenie, že konanie nemá pre ňu takúto nedostatokne drahú povahu" - cit. rozsudok Súdneho dvora z 11. apríla 2013, bod 47).

Krajský súd mal teda podľa žalobcu vykonať taký výklad § 250k ods. 1 tretia veta O.s.p., ktorý by bol eurokonformný, t. j. sledoval by naplnenie účelu vyššie uvedených právnych aktov EÚ a judikatúry Súdneho dvora, a to tak, aby žalobca nebol nepriznaním náhrady trov konania penalizovaný a nebol mu prakticky znemožnený a nadmerne sťažený výkon práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie. Tým, že krajský súd rozhodol presne opačne a náhradu trov konania žalobcovi nepriznal, dopustil sa nesprávneho právneho posúdenia veci.

Žalobca nemal povinnosť preukazovať svoju snahu získať informácie inak aj vzhľadom na to, že ustanovenie § 3 ods. 3 zákona č. 211/2000 Z.z. zakotvuje imperatív vylučujúci možnosť skúmať právny alebo iný dôvod, či záujem, pre ktorý sa informácia požaduje (rozsudok Súdneho dvora Európskej únie C-204/09, bod 31 zo dňa 14. februára 2012. Za dôvod hodný osobitného zreteľa nemožno považovať takú skutočnosť, ktorá vo svojej podstate znamená porušenie zákona (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Sžf/12/2010 zo dňa 9. novembra 2010). Žalobca tiež polemizuje s názorom krajského súdu týkajúci sa tých informácií, ktoré sú obsiahnuté vo výnose Ministerstva životného prostredia SR a sú teda všeobecne známe.

Žalobca poukázal na rozpor s právom Európskej únie, konkrétne na čl. 9 Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Ú. v. ES L 124/4, 17. mája 2005), ďalej len Aarhuský dohovor, ktorý sa týka finančného zaťaženia žiadateľa o informácie na základe čl. 4 Aarhuského dohovoru. Z toho vyplýva, že žiadateľom o informácie o životnom prostredí sa nesmú vytvárať bariéry v prístupe k spravodlivosti. Uvedené závery potvrdil vo svojej rozhodovacej činnosti aj Súdny dvor Európskej únie - rozsudok zo dňa 11. apríla 2013, David Edwards a Lilian Pallikaropoulos, C-260/11, bod 28, rozsudok zo dňa 8. marca 2011, Lesoochrannárske zoskupenie VLK, C-240/09, bod 48. Nepriznané právo na náhradu trov konania zo strany krajského súdu predstavuje znemožnenie, resp. nadmerné sťaženie prístupu k súdu. Krajský súd mal aj postupovať v zmysle § 2 ods. 2 veta prvá zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 71/1992 Zb.) a žalovanému uložiť povinnosť zaplatiť súdny poplatok. Krajský súd mal teda pri priznávaní práva na náhradu trov konania vykonať eurokonformný výklad ustanovenia § 250k ods. 1 veta tretia O.s.p., ktorý by sledoval naplnenie účelu právnych aktov Európskej únie a judikatúry Súdneho dvora Európskej únie.

III.

Keďže odvolanie nesmeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, súd nevyzýval žalovaného na vyjadrenie sa k odvolaniu (§ 209a ods. 1 O.s.p.).

IV.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 vety prvej O.s.p.) preskúmal rozsudok v napadnutej časti, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, v rozsahu napadnutom odvolaním (§ 212 ods. 1 v spojení s § 246c ods. 1 vety prvej O.s.p.) bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 250ja ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu nie je dôvodné.

Podľa § 250k ods. 1 O.s.p. ak mal žalobca úspech celkom alebo sčasti, súd mu proti žalovanému prizná právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu trov konania. Ak bolo rozhodnutie správneho orgánu zrušené z dôvodu podľa § 250j ods. 3, súd žalobcovi prizná úplnú náhradu trov konania. Môže tiež rozhodnúť, že sa náhrada trov celkom alebo sčasti neprizná, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.

V správnom súdnictve preskúmajú súde na základe žalôb alebo opravných prostriedkov zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, ktorými sa zakladajú, menia alebo zrušujú oprávnenia a povinnosti fyzických alebo právnických osôb alebo ktorými môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb priamo dotknuté (§ 244 ods. 1, 3 O.s.p.).

Podstatou správneho súdnictva je ochrana práv občanov a právnických osôb, o ktorých sa rozhodovalo v správnom konaní; ide o právny prostriedok, ktorý umožňuje, aby každá osoba, ktorá sa cíti byť rozhodnutím či postupom orgánu verejnej správy poškodená, sa mohla domáhať ochrany svojich porušených alebo ohrozených práv na súde, ako na nezávislom orgáne a aby tak mohla začať konanie, v ktorom správny orgán už nebude mať autoritatívne postavenie, ale bude účastníkom konania s rovnakými právami, ako ten, o koho práva v konaní ide.

Z obsahu spisu vyplýva, že krajský súd napadnutým rozsudkom zrušil fiktívne rozhodnutie žalovaného, ktoré malo byť žalobcovi doručené dňa 7. mája 2013, ako aj prvostupňové fiktívne rozhodnutie podľa § 250j ods. 2 písm. d/ O.s.p. a vec mu vrátil na ďalšie konanie dôvodiac vydaním fiktívnych rozhodnutí (§ 18 ods. 3 a § 19 ods. 3 zákona č. 211/2000 Z.z.), ktoré nespĺňajú náležitosti riadne odôvodneného rozhodnutia v zmysle § 47 správneho poriadku, a preto sú svojou povahou nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov. Výrok o nepriznaní náhrady trov konania úspešnému žalobcovi odôvodnil dôvodmi hodnými osobitného zreteľa (§ 250k ods. 1 veta tretia O.s.p.).

Účastníci sa proti rozsudku súdu prvého stupňa vo veci samej neodvolali, ale odvolanie proti rozhodnutiu o trovách konania napadol odvolaním žalobca. V dôsledku jeho odvolania musel odvolací súd skúmať, či rozhodnutie súdu prvého stupňa zodpovedá zákonu, teda či súd rozhodol o trovách na základe skutočného stavu veci a či rozhodnutie správne právne zdôvodnil.

Ustanovenie § 250k ods. 1 veta tretia O.s.p. umožňuje súdu, aby v rámci svojho uváženia v medziach tohto zákonného ustanovenia celkom alebo sčasti nepriznal náhradu trov konania úspešnému žalobcovi, ktorému inak náhrada trov konania patrí.

Dôvodom na aplikáciu uvedeného ustanovenia môžu byť len dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré Občiansky súdny poriadok neuvádza, pričom konkrétne dôvody, vzťahujúce sa na ten ktorý konkrétny prípad, ponecháva na úvahu súdu, ktorá však musí mať svoje zhmotnenie v odôvodnení rozhodnutia. Inak povedané z odôvodnenia rozhodnutia súdu, ktorý vo vzťahu ku v konaní úspešnému žalobcovi použil tretiu vetu ustanovenia § 250k ods. 1 O.s.p. a nepriznal mu náhradu trov konania, musia byť zrejme dôvody, ktoré súd k takémuto skôr výnimočnému rozhodnutiu viedli, lebo právo úspešného

účastníka na náhradu trov konania je imanentnou súčasťou práva na súdnu ochranu zakotveného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Z uvedeného preto vyplýva, že takéto rozhodnutie súdu nemôže byť založené len na marginálnych dôvodoch.

Z obsahu súdneho spisu vyplýva, že súd prvého stupňa detailne rozobral dôvody, ktoré ho k tomuto rozhodnutiu viedli.

Napriek skutočnosti, že rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej je právoplatný a že žalobca vo veci samej v konaní pred súdom prvého stupňa úspech mal, zostala odvolaciemu súdu povinnosť posúdiť existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa, pre ktoré žalobcovi s poukazom na § 250k ods. 1 O.s.p. nepriznal náhradu trov konania. Musel tak postupovať bez ohľadu na dôvody, pre ktoré súd prvého stupňa rozhodol pri použití citovaného zákonného ustanovenia a bez ohľadu na skutočnosť, či rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej, ktorý nadobudol v uvedenej časti právoplatnosť, považuje za vecne správny.

Pri posudzovaní existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa nemohol ponechať bez povšimnutia niekoľko okolností. Odvolací súd zdôrazňuje, že až v súdnom konaní žalobca predložil žiadosť, z ktorej sa žalovaný mohol dozvedieť, ktoré informácie od žalovaného požadoval a až v súdnom konaní bolo zistené, že žalobca požadoval sprístupnenie informácií, ktoré sú verejne prístupné na internetových stránkach príslušných povinných osôb (a ktoré mohli byť dôvodom pre rozhodnutie o neposkytnutí informácií zo strany žalovaného). Žalobca nepostupoval zvyčajným spôsobom s cieľom získať požadované informácie, ale jeho cieľ bol zjavne šikanózny. Ani v súdnom konaní nebolo bez pochyb preukázané reálne doručenie e-mailu so žiadosťou o informácie žalovanému. Šikanózne správanie žalobcu je možné badať aj z toho, že neprejavil vážny záujem požadované informácie získať inak od príslušných povinných osôb, medzi ktorými žalovaný nebol. Vyplýva to zo skutočnosti, že zhromažďovanie a evidovanie požadovaných informácií nepatrilo do jeho vecnej pôsobnosti. Žalobca dostatočným spôsobom ani v žalobe a ani v odvolaní nepreukázal, že zaslaná žiadosť o informácie aj skutočne bola na adresu žalovaného doručená. Súd prvého stupňa v tomto smere tiež nevykonal žiadne dokazovanie, ktoré by potvrdilo skutočné doručenie predmetnej žiadosti na adresu žalovaného. Keďže sa však účastníci konania vo veci samej neodvolali, odvolací súd nemohol skúmať skutočné doručenie predmetnej e-mailovej žiadosti o informácie žalovanému. Samotné distribuovanie žalôb rovnakého textu, len na iné adresy obcí (č.l. 13 a nasl. súdneho spisu) neznamená poskytnutie primeranej právnej pomoci zo strany advokáta, ktorý žalobcu zastupoval. Žalovaný nepoznal obsah žiadosti a podľa jeho tvrdení, nebola predmetná žiadosť ani na jednu z jeho troch e-mailových adries doručená. Žalovaný uviedol, že ak by mu bola takáto žiadosť doručená, bol by na ňu reagoval. Všetky tieto skutočnosti vzbudzujú pochybnosti, či konanie o poskytnutie informácií bolo vôbec začaté (pozri uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 7Sž/7/2013 zo dňa 27. novembra 2013), a teda či žalobca dostal v skutočnosti kvalitnú právnu pomoc, ak jeho právny zástupca nevykonal potrebné úkony na získanie informácií. Možno dokonca poukázať aj na skutočnosť, že aj po zrušení fiktívnych rozhodnutí žalovaného bude jeho úlohou podľa zákona č. 211/2000 Z.z. skúmať, či k začatiu konania naozaj došlo a skúmať dôvod na prípadné zastavenie konania. Zákon č. 211/2000 Z.z. je založený na jednoduchosti a sleduje, aby sa naplnil jeho zmysel a účel, ktorým je poskytovanie informácií a nie vydávanie fiktívnych rozhodnutí, ktoré dosahoval žalobca svojim zvoleným postupom.

Najvyšší súd musel pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa prihliadať pri dôvodnosti odvolania žalobcu v časti rozsudku, týkajúceho sa náhrady trov konania na všetky okolnosti konania a musel skúmať skutočný prejav vôle žalobcu, smerujúci k sprístupneniu informácií, aj s prihliadnutím na obsah jeho odvolania, v ktorom žalobca poukazuje na imperatív, ktorý vylučuje možnosť skúmať právny alebo iný dôvod, či záujem, pre ktorý sa informácia podľa zákona č. 211/2000 Z.z. požaduje.

Odvolací súd z hľadiska tejto námietky žalobcu pripomína, že žalovaný a ani súd prvého stupňa neskúmali dôvod, pre ktorý sa informácia požaduje, lebo žalovaný nepoznal a ani poznať nemohol, že žalobca skutočne žiada o poskytnutie informácií a nepoznal a ani poznať nemohol samotný obsah jeho žiadosti. Táto skutočnosť už samotná postačuje ako dôvod hodný osobitného zreteľa, pre ktorý súd

podľa § 250k ods. 1 O.s.p. žalobcovi náhradu trov konania nemusel priznať.

Odvolací súd nehodnotí postup žalobcu, ktorý aj na podanie jednoduchej žiadosti o sprístupnenie informácií splnomocnil advokáta, ani mu nebráni, aby ho v konaní pred žalovaným zastupoval advokát, ale vo vzťahu k uplatnenej náhrade trov konania, možno jeho krok hodnotiť ako neefektívny a trovy konania, ktoré mu vznikli, ako vynaložené neúčelne, lebo žiadosť o poskytnutie informácií nevyžaduje osobitnú právnu formu (aj keď musí byť zaslaná na správnu adresu).

Možno pripomenúť, že žalobca vznikol registráciou na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky 8. februára 2013 a už 22. marca 2013 (podľa tvrdenia žalobcu, nakoľko žalovaný tvrdí, že mu email zaslaný nebol) bola doručená emailom žalovanému žiadosť o sprístupnenie informácií, ktorá bola podpísaná zaručeným elektronickým podpisom právneho zástupcu žalobcu. Už samotný fakt, že žalobca v tak krátkom časovom odstupe po svojom vzniku bez využitia svojho petičného práva zvolil na účely podania žiadosti o sprístupnenie informácií advokáta, vyvoláva pochybnosti o skutočnej vôli žalobcu získať informácie podľa zákona č. 211/2000 Z.z. a vyvoláva oprávnené presvedčenie, že žalobca mal pri vynaložení minimálneho úsilia prioritne záujem na náhrade trov konania, ktorých čiastka nie je zanedbateľná, a nie skutočný záujem na sprístupnení informácií, verejne dostupných na oficiálnych webových stránkach príslušných orgánov verejnej správy. Námetka žalobcu, že ho nemožno nútiť, aby informácie získaval pokútne na internetových stránkach sa preto prieči nielen obsahu vykonaného dokazovania, ale je v rozpore s jeho vlastnou filozofiou, v rámci ktorej presadzuje elektronickú komunikáciu s orgánmi verejnej správy nad rámec ich zákonných povinností, ale aj mimo ich technického vybavenia.

Pokiaľ žalobca vo svojom odvolaní argumentuje nálezom Ústavného súdu Českej republiky zo 14. septembra 2011 sp. zn. I. ÚS 3698/10, (ktorým ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovel a neodmietol ju), treba uviesť, že odkaz na rozhodnutie orgánu súdnej ochrany ústavnosti Českej republiky, ktoré nijako súdy Slovenskej republiky nezaväzuje (§ 135 ods. 1 O.s.p.), a teda nemôže byť dôvodom vedúcim k zmene napadnutého rozsudku. Zodpovedá skutočnosti, že slovenský právny systém a český právny systém sú navzájom veľmi blízke, nie sú však totožné, a preto bez ďalšieho podrobného poznania právneho systému iného štátu rozhodnutie súdov Českej republiky nemožno v praxi súdov Slovenskej republiky automaticky aplikovať ako prameň nášho práva.

Pokiaľ žalobca v odvolaní poukazoval na rozhodnutie najvyššieho súdu z 9. novembra 2010, sp. zn. 3Sžf/12/2010, v zmysle ktorého „za dôvod hodný osobitného zreteľa v zmysle citovaného ustanovenia O.s.p. nemožno považovať takú skutočnosť, ktorá vo svojej podstate znamená porušenie zákona...“, treba pripomenúť skutočnosť, že ani právoplatný rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým boli zrušené fiktívne rozhodnutia žalovaného nezakladá prekážku, ktorá by odvolaciemu súdu bránila v tejto veci z hľadiska existencie dôvodu hodného osobitného zreteľa skúmať, či došlo k začatiu konania o poskytnutie informácií v danej veci a či následne postup žalovaného znamenal porušenie zákona. Nemožno pritom opomenúť skutočnosť, že aj po zrušení fiktívnych rozhodnutí konanie o poskytnutie informácií nebolo skončené a žalovaný vo veci musí konať spôsobom, ktorý zodpovedá zákonu č. 211/2000 Z.z. Pri takomto postupe mu nemožno dopredu zabrániť, aby v prípade, ak zistí, že konanie riadne začaté nebolo, konanie prípadne aj zastavil. Z odôvodnenia citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu ďalej vyplýva, že najvyšší súd citoval nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj ústavný súd) sp. zn. II. ÚS 351/09 z 15. decembra 2009, v odôvodnení ktorého ústavný súd okrem iného uvádza aj nasledovné:

„Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj nárok na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08). V čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Občianskom súdnom poriadku určuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na

súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. ÚS 56/05, IV. ÚS 147/08, II. ÚS 82/09). Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že uvedené právne východiská sa vzťahujú na obe označené práva (IV. ÚS 147/08). Pri rozhodovaní všeobecných súdov o tom, či sú splnené podmienky ustanovenia § 150 Občianskeho súdneho poriadku pre výnimočné nepriznanie (úplné či čiastočné) náhrady trov konania úspešnému účastníkovi konania, je potrebné, aby skutkové okolnosti, v ktorých sa vidí naplnenie dôvodu hodného osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania, boli preukázané, a to zo všetkých aspektov, ktoré sú podľa ustálenej praxe všeobecných súdov relevantné. V opačnom prípade môže dôjsť pri rozhodovaní o náhrade trov konania k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru (II. ÚS 122/09).“

Vychádzajúc z citovaného nálezu ústavného súdu, z ktorého vyplýva možnosť súdov aplikovať ustanovenie § 150 O.s.p. resp. § 250k ods. 1 tretia veta O.s.p. považoval najvyšší súd za preukázané, že súd prvého stupňa nepochybil, keď zhodnotil skutkové okolnosti v ktorých zistil dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania úspešnému žalobcovi, aj keď tieto dôvody odvolací súd zistil aj v ďalších skutkových a právnych okolnostiach, a to napriek skutočnosti, že došlo k zrušeniu fiktívnych rozhodnutí žalovaného.

V dôsledku vyššie uvedených právnych skutočností, by podľa názoru najvyššieho súdu na rozhodnutí súdu prvého stupňa vo vzťahu k výroku o náhrade trov konania nič nezmenila ani skutočnosť, že by krajský súd vopred oboznámil žalobcu o jeho zámere nepriznať mu pre prípad úspechu v konaní náhradu trov konania, lebo takýmto spôsobom by dopredu prejudikoval svoje rozhodnutie a spochybnil by tým svoju nezáujatosť v konaní. Námietku, ktorou žalobca poukazoval na túto vadu konania preto označil najvyšší súd za nedôvodnú.

Vo vzťahu k namietanému rozporu s právom Európskej únie a nepriznania nepriameho účinku najvyšší súd uvádza, že v prípade žalobcu nemožno v žiadnom prípade hovoriť o „vytváraní bariér v prístupe k spravodlivosti, ktoré v konečnom dôsledku znemožňujú reálny a efektívny prístup k spravodlivosti, t.j. k súdnemu prieskumu nezákonných rozhodnutí na úseku práva na prístup k informáciám“, keď sám žalobca spôsobom, ktorý sa javí ako účelový, v skutočnosti sám zabránil prístupu k žiadaným informáciám.

Pri rozhodovaní o náhrade nákladov konania musí pritom súd zohľadňovať samotný účel procesu v správnom súdnictve, ktorým je poskytovanie ochrany porušeným alebo ohrozeným skutočným subjektívnym hmotným právam a právom chráneným záujmom. Súdne konanie nemôže popierať svoje skutočné spoločenské poslanie a nemôže sa stať len nástrojom, slúžiacim na vytváranie ľahkého a neodôvodneného zisku na úkor protistrany, spočívajúceho v zaplatení nákladov za zastúpenie advokátom. Porušením práva na spravodlivý proces podľa článku 46 Ústavy Slovenskej republiky a práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi podľa jej článku 47, preto nie je také rozhodnutie súdu, ktorým súd neprizná účastníkovi náhradu nákladov na zastupovanie advokátom, lebo ich nevyhodnotí ako účelne vynaložené.

Pritom pravidlo, podľa ktorého možno úspešnému účastníkovi priznať len náhradu účelne vynaložených nákladov, sa vzťahuje na akékoľvek náklady konania, teda aj na náklady spojené so zastupovaním advokátom (na odmenu za zastupovanie, paušálnu náhradu hotových výdavkov a náhradu za daň z pridanej hodnoty).

Najvyšší súd navyše pri skúmaní vyvážенosti záujmu žalobcu o verejne prístupné informácie v porovnaní s jeho záujmom na náhrade trov konania zisťoval výšku náhrady trov konania za predpokladu úspechu žalobcu, ktorá iba pri 50 žalobách predstavuje 24.340 €, pričom podľa vyjadrenia krajského súdu, žalobca podal len v košickom kraji približne 81 žiadostí o sprístupnenie informácií. Námaha, ktorú musel žalobca na vyvolanie uvedených konaní vynaložiť je pritom v zjavnom nepomere s odmenou,

ktorú za uskutočnené advokátske služby požaduje.

Za účelne vynaložené náklady podľa § 142 ods. 1 O.s.p. pritom možno považovať len také náklady, ktoré musel účastník nevyhnutne vynaložiť, aby mohol riadne hájiť svoje porušené alebo ohrozené subjektívne právo na súde. Náklady spojené so zastúpením advokátom tomuto vymedzeniu spravidla zodpovedajú. Tomuto pravidlu však nemožno prisudzovať absolútnu, bezvýnimočnú povahu; môžu sa vyskytovať i situácie, za ktorých náklady spojené so zastúpením advokátom nemožno považovať za nevyhnutné pre riadne uplatňovanie alebo bránenie práva na súde. O taký prípad pôjde najmä v prípade zneužitia práva na zastúpenie advokátom. (pozri aj nález Ústavného súdu Českej republiky z 25. júla 2012 sp. zn. I. ÚS 988/12).

V tejto súvislosti najvyšší súd považuje za dôvodné poznamenať, že zákon č. 211/2000 Z.z. má slúžiť predovšetkým ako nástroj spoločenskej kontroly. Najvyšší súd v žiadnom prípade nepopiera právo žalobcu na informácie, avšak je nevyhnutné, aby toto právo bolo uplatňované efektívne a účelne (nie účelovo), a to nielen vo vzťahu k povinným osobám, ale i vo vzťahu k súdu. V opačnom prípade ide zo strany žiadateľov skôr o zneužívanie práva, kedy je toto právo zámienkou pre formalistické a bezúčelné spory.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti najvyšší súd dospel k rovnakému právnomu názoru ako súd prvého stupňa a zistil, že v danom prípade existujú dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré nie je spravodlivé priznať žalobcovi náhradu trov prvostupňového konania, hoci bol v konaní pred súdom prvého stupňa úspešný.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podľa § 250ja ods. 3 veta druhá O.s.p. a § 219 ods. 1 a 2 O.s.p. napadnutý rozsudok krajského súdu v časti výroku o náhrade trov konania ako vecne správny potvrdil a jeho dôvody považoval za vecne správne.

O náhrade trov odvolacieho konania najvyšší súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. a § 250k ods. 1 O.s.p. a v odvolacom konaní neúspešnému žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 veta tretia zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. mája 2011).

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.